

EFTA Paris 28 -31 oktober 2010

New ways for systemic practice

Att ge en allmän bild av den sjunde europeiska familjeterapikonferensen, beskriven i ett A:4 häfte på 119 sidor, är inte ambitionen. Snarare en glimt från det som gav resonans hos undertecknad. Inga speciella förväntningar fanns med i bagaget, mer förhoppningar om kontakt med franska kollegor och familjeterapin i Frankrike just nu. Jag kan säga att det lyckades inte. Även om min franska inte bara är skolbänksmässig så blev språket en barriär och efter första förmiddagens tappra försök, kapitulerade jag och letade i fortsättningen efter seminarier på engelska.

Palais des Congrès är en enorm byggnad som ligger i utkanten av de stora boulevarderna, vid Porte Maillot. Anläggningen består av en stor kongressal med mängder av mindre salar i varierande storlekar, allt integrerat med en exklusiv märkesgalleria. Upplägget var utan krusiduller, inte speciellt gemytligt eller omhändertagande, få funktionärer, effektivt, inget kaffe, inget extra. Men det funkade. Innehållsligt var ambitionen att visa bredd och det nya inom systemisk teori och praxis samt lyfta fram etik och perspektiv som kan dyka upp i morgondagens "sociokulturella universum".

I korthet, mer utvecklat nedan, blev konferensen ett samskapande mellan gammalt och nytt. Användandet av (gamla) tekniker som drama, skulptering, lek och rörelse lyftes fram som en viktig kombination med det (nyare) reflexiva sättet som kan bli för mycket prat, för lite tystnad. Mer fokus på terapeutens egen historia och erfarenheter, idéer om terapeutiska färdigheter som risktagande, ändrade siktet från teorier och metoder åt intressantare håll. Etiska perspektiv behandlades också på ett mer övergripande sätt av historiker, filosofer och samhällskritiker. Intressanta samforskningsmodeller och forskningsresultat redovisades likaså, men kan ej utvecklas inom ramen för denna artikel.

"If you want to see, learn to act"

(Hans von Foerster, den estetiska principen)

Andolfis M. (Italien) seminarium handlade om arbetet med familjer där barn eller föräldrar hastigt avlidit. En videoinspelning visades och ackompanjerades av Tracy Chapmans "Sorry", vilket berörde starkt. Andolfi talar om dörren till kunskap som fyra delar; *Movement, Action, Touching and Playing*, och betonar *bodyknowledge* och *contextreading* som viktiga färdigheter hos terapeuten i samspelet med familjen. Är vi över 40 år och fortfarande "*are doing therapy*" så har vi problem, menar Andolfi. Vi är terapeuter. Vi måste våga ta risker. Röra oss i rummet, beröra fysiskt och metaforiskt, leka, gå nära, positionera om. Hur klarar vi terapeuter att stanna kvar i smärtan vi möter? Ofta pratar vi och skapar inte de viktiga pauser som behövs för att kunna dela familjens desperation. Vi behöver våga vara tysta. Liksom reflektera över hur vi organiserar oss själva utifrån våra egna förluster i livet, något vi kan träna genom egna familjekartor och skulpturer. Kroppsspråket visar hur vi ser på familjen och genom detta vet de om de kan lita på oss. "*Trust appears in ten seconds, not in ten sessions*" Endast genom att känna empati med något hos dem vi möter kan vi skapa något

tillsammans. Teorier är underbara, menar Andolfi, men interaktion handlar om *mänsklighet*. När den isolerade smärtan/lidandet inte längre är låst utan kan cirkuleras mellan familjens medlemmar, när man kan gå från "min smärta" till "vår smärta" kan familjen börja vända tillbaka till livet igen. En förmåga som beror på familjens resurser och förmåga att bemästra (resilience).

Andolfi betonar vikten i att vara direkt och inte neutral, att ge kompetens och röst till barnen, förr eller senare kommer de vuxnas resurser fram. "*Barn skyddar alltid sina föräldrar mer än föräldrarna skyddar dem*".

Shotter J., Wilson J.(UK), **van Lawick J.** (Holland), **Rober P.** (Belgien) höll en workshop om hur man skapar ett dialogiskt utrymme i familjeterapi. Shotter frågar; –Hur blir man en modig och kreativ terapeut? Och menar att idéer inte kommer ur intellektet utan har en annan källa. Terapeutens rörlighet i rummet, hans/hennes mod och villighet att ta risker är viktigare färdigheter, liksom att ge utrymme för tystnad så idéer kan "poppa upp". När man utforskar, orienterar sig och inte "vet" kommer lösningen, enligt Shotter. Rober följer i samma spår och undrar över terapeuters villighet till mer risktagande och påtalar att största risken i terapi är terapeuten. Därför ska vi vara mer misstänksamma mot oss själva. Känslornas betydelse lyftes också fram i presentationen, som en viktig del i dialogen mellan terapeut och familj. Hur känslor delas i rummet och utgör det som ännu inte finns ord för. Van Lawick levandegjorde och visade konkret, via en videoinspelning, hur hon arbetar med par i grupp och använder sig av skulptering för att hitta fram till känslor och "Kärleksfulla skratt".

En annan intressant kvinna, **Catherine Ducommun-Nagy** (Ungern) som representerar *Contextuell terapi*, i mitt tycke en alltför ovanligt förekommande men inspirerande teoribildning som ligger nära det narrativa tänkandet, talar om hur alla söker rättvisa i sina liv, "*a fair hearing*" och påtalar också hur de oavslutade räkningarna från tidigare generationer finns där hela tiden. "*Today's imbalance leads to tomorrow's imbalance*". Liksom att för varje skriven story finns det sidestories, alternativa texter, och att det är det terapi handlar om.

Flaskas C. (Australia) höll en välbesökt presentation kring tidigare begrepp och idéer, som Haleys och Minnuchins *triadiska relationer* och psykoanalysens *intersubjektivitetsbegrepp*, och nyare tankar från attachment-forskningen med flera. Ett försök att kombinera de tidigare teorierna med de nyare är att se reflexiva processer som triadiska. Där en tredje (symbolisk) position gör att man både kan observera andra och notera sig själv samtidigt. Undringar om den andre är alltid reflexivitet, vad finns, även bortom orden? Förmågan att vara på detta sätt uppstår i ett känslomässigt kontext och är en emotionell, inte kognitiv, process enligt Flaskas. Därför uppmanade Flaskas oss att använda olika tekniker i rummet, som konst, rörelse, allt för att skapa ett reflexivt utrymme. Att hitta lekområdet där det finns utrymme för skapande och lek.

Fruggeri L., Castellucci A., Marzari M., Telfener U. (Italien) och **Anderson M.** (Sverige) knöt i sitt seminarium ihop det förflutna med föreställningar om framtiden. Många spännande begrepp och citat framsprungna ur Milanoteamets arbete genom åren demonstrerade deras aktualitet än idag. För framtiden betonades att vi inte behöver lära oss nytt, mer reflektera över våra teorier och på vad vi gör eller inte gör. "*We know that we don't know*", och "*we don't know that we don't know*" (Telfener).

Att intressera oss för dansen vi engagerar oss i med familjen och handla med hjärta, huvud och kropp, uppmanades av presentatörerna. Vilken mening framspringer ur dansen? Den relationella kompetensen ökar när vi *engagerar* oss i en process som ligger utanför vår kontroll, där resultatet är *utkomsten* av samspelet, inte vad vi har i våra huvuden. Där vår förmåga som terapeuter utgör vår relationella kompetens, hur vi

förmår tillvarata denna utkomst. Detta anknyter vidare till **Sluzki C.** som vill lyfta fram resonansen, egna ekon från oss själva snarare än hypoteser om familjen. Att *skulptera språket* är annat än att intervensera, en skillnad mellan första och andra ordningens cybernetik, framhåller Sluzki vidare.

Den sista eftermiddagen, då konferensen tömts på hälften av deltagarna, kanske beroende på det 17-gradiga soliga vädret i Paris, fick jag lite mer känsla och bekräftade mina förväntningar på det franska anslaget. Denna eftermiddag kom att handla om filosofi, antropologi, historia och fransk musik. En kulturell påverkan, eller tradition som jag tror står nära och finns invävd i fransk psykoterapi överlag.

En videointervju med historikern, filosofen och litteraturkritikern **René Girard** (Frankrike), kommenterad av några tänkare på scenen, med överskriften "*Which Ethics in a Mimetic World?*" inledde denna sista eftermiddag. Girard lyfter i intervjun fram sina tankar om "*Fashion*" (*theory of mimetic desire*), att det är svårt (omöjligt) att inte imitera andra, därför uppstår mode (fashion). Vilka konsekvenser får nu detta och vad har det med familjeterapi att göra? Jo etiskt, att eftersom vi alltid är potentiella modeller för andra bör vi förstå den makt som ligger i detta. "*Imitated desire*" är en orsak till konflikt, att vi vill ha/vara det andra har/är. **Eric Fiat**, Filosof (Frankrike), fortsätter på temat och påpekar att västvärlden är mer *mimetic* på grund av jämlikhetsprocesser och demokrati. Förr fanns privilegier för vissa och vi levde i mer skilda världar. Numera är vi mer "lika värda" och lever mer i "samma" värld. Jämlikheten medför ökad konkurrens och rivalitet med fler, jämfört med äldre tider då vi tävlade med få. Idag kan alla i stort sett spela alla roller vilket är en stor skillnad. Fiat påpekar hur familjen förr byggde på *duty* (plikt) men nu på *desire* (önskan/begär). Idag lämnar vi om vi inte känner *desire*. – Hur påverkar det familjen? Enligt Fiat skapar det mer rivalitet och våld i relationer. När valmöjligheterna ökar kommer det etiska dilemmat att handla om att inte veta vilka val man ska göra. Den mest tragiska personen är den som aldrig bestämmer sig, den som befriar sig från att fatta aktiva beslut, menar Fiat. – Så hur förhålla sig då? Skaffa en liten påse i vilken du stoppar ner; *respekt, förlåtelse* och *kärlek*, avslutar Fiat.

Efter det filosofiska avsnittet kom så äntligen lite mer känslomässig fransk ambiance i form av musik genom tiderna, sammanvävd med teman kring familjens liv och med anekdoter kring sångare och text. En förtätad DVD med **Jaques Brel** sjungandes "*Ne me quitte pas*" och avslutningsvis **Edith Piaf** när hon, övergiven av sin älskade, passionerat sjunger "*L'Hymne Amour*". Ja, då kändes det trots allt som jag till slut fått kontakt med den franska själen.

Elisabet Wollsn

Familjeterapeut, handledare och styrelsemedlem ffst.